

Radmila Burkovičová

Indywidualizacja w edukacji przedszkolnej a metoda projektów

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 1,
32-36

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PaedDr. Radmila Burkovičová, Ph.D.

Katedra pedagogiky primárního a alternativního vzdělávání

Pedagogická fakulta

Ostravská univerzita

INDYVIDUALIZACJA W EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ A METODA PROJEKTÓW

W czasach współczesnych w Republice Czeskiej praca zawodowa nauczyciela w przedszkolu odbywa się w oparciu o podstawowy dokument a mianowicie „Ramowy program kształcenia przedszkolnego” (RVP PV)¹. Chodzi o dokument, który jest centralnie wypracowany, opiera się on na zasadach „Narodowego programu rozwoju kształcenia w Republice Czeskiej”² oraz na ustawie szkolnej nr 561/2004 Dz.U.³. Ramowy program kształcenia przedszkolnego zawiera wymagania, określa ramy tego kształcenia oraz formuluje reguły do tworzenia nowych propozycji.

Jest on podstawowym dokumentem pracy wychowawczo-dydaktycznej nauczyciela przedszkola z dzieckiem, w którym zwraca się uwagę na potrzeby i możliwości dziecka, elastyczność i funkcjonalność treści oraz indywidualizację. Istotną rolę przywiązuje się do odpowiedniego przygotowania malucha do szkoły. Nauczyciel przedszkola w ramach wymienionego dokumentu konstruuje programy szkolne, klasowe i indywidualne.

Podstawowym wymaganiam społeczeństwa wobec nauczyciela edukacji przedszkolnej jest to, aby we własnej pracy wychowawczo-dydaktycznej utożsamiał się z osobowościowo ukierunkowanym modelem kształcenia każdego dziecka w grupie.

Dzieci w określonym wieku szkolnym są zróżnicowane pod względem rozwoju.

Najwięcej można zauważyć uczniów o tzw. przeciętnym rozwoju, najmniej natomiast wybitnie zdolnych oraz wykazujących określone opóźnienia. Edukacja zindywidualizowana to organizowanie aktywności uwzględniającej indywidualne zróżnicowanie rozwojowe dziecka.

Idea indywidualizacji pojawiła się w koncepcjach i ideach „Nowego Wychowania”.

Wiele spośród tych idei jest aktualnych i obecnych we współczesnych koncepcjach edukacyjnych.

Spśród nich na uwagę zasługują następujące:

- uczniowie zdobywają wiedzę w formie zabawowej, stymulują zatem wczesne zainteresowania nauką mówienia, czytania, pisanie, liczenia;
- grupy należy tworzyć dobierając uczniów według uzdolnień i zainteresowań aniżeli wieku;

¹ VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.

² MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Bílá kniha. Praha: ÚIV, Tauris, 2001.

³ Ustawa nr 561/2004 Dz.U. z dnia 24 września 2004 r. o kształceniu przedszkolnym, podstawowym, średnim, wyższym specjalistycznym i innym. <http://seznam.cz>

- dzieci uczą się od momentu przyjścia na świat, w związku z tym wychowaniem, rozwijaniem myślenia należy zajmować się bardzo wcześnie, zanim osiągną wiek szkolny;
- środowisko, w którym odbywa się nauka jest ważne, ponieważ dziecko chłonie z niego wszystko, do czego jest zdolne;
- dziecko ma prawo do rozwijania własnych możliwości, wobec tego szkoła istnieje po to, aby wypełniać realizację tego prawa.

Te idee są w różnych koncepcjach edukacyjnych rozwijane, a urzeczywistniane w praktyce edukacyjnej. Podstawą edukacji dziecka jest rozwój jego uzdolnień i zainteresowań.

Istotą indywidualizacji jest aktywność dziecka, która w czasie trwania zajęć w przedszkolu powinna dawać możliwość wykorzystania wszystkich kanałów percepcji otaczającego świata, umożliwić posługiwanie się własnymi możliwościami, zdolnościami. Każde dziecko postrzegane jest jako odrębna jednostka posiadająca odpowiednie tempo rozwoju.

Współczesne programy nauczania w Republice Czeskiej dostosowane są do indywidualnych różnic pod względem zdolności, potrzeb, zainteresowań, działań. Podstawowym elementem organizującym edukację zindywidualizowaną jest wielokierunkowa aktywność i działalność dziecka w wieku przedszkolnym. Aby wyzwolić aktywność przyszłego ucznia potrzebny jest adekwatny czas na opracowanie treści, rozumienie pojęć oraz dalsze ich zastosowanie w działalności eksploracyjnej i poznawczej. W procesie indywidualizacji cele zajęć powinny być dzieciom znane. Opiera się ona na ścisłym związku z treściami, metodami, formami oraz środkami dydaktycznymi. Wymaga znakomitej znajomości dzieci. Tę znajomość może nauczyciel osiągnąć w toku długotrwałej obserwacji, w której rejestruje w swojej świadomości fakty, wskazujące na zróżnicowane rodzaje rozwoju dzieci w określonej grupie wiekowej.

W artykule jako przykład zróżnicowanej pracy wychowawczo-dydaktycznej z dziećmi w przedszkolu proponuję metodę projektu, która jest jednym ze sposobów realizacji określonego zadania programu nauczania. Zadanie takie można nazwać projektem, gdy: posiada tytuł, dzieci znają jego cele i formy realizacji, określone są terminy realizacji całości zadania i jego etapów, wyznaczone są również dzieci do udziału, określone są odbiorcy, dzieci znają zasady i formy prezentacji wyników swojej pracy.

Metoda projektów jest ciekawa i atrakcyjna w pracy z małymi dziećmi. Otóż rozwija ona samodzielność, umiejętność współpracy w grupie rówieśniczej, stymuluje rozwój poznawczy, emocjonalny i motoryczny, uwzględnia indywidualne potrzeby, zainteresowania i uzdolnienia, rozwija myślenie twórcze, wzmacnia motywację, integruje treści kształcenia z wielu dziedzin w całość.

W Republice Czeskiej w ramach przygotowania projektu pedagogicznego pierwszeństwo mają dłuższe projekty wieloskładnikowe, projekty zintegrowane, które są zgodne z Ramowym programem kształcenia przedszkolnego. Dzieciom można zaproponować tutaj szerszy zakres ciekawych czynności, które mogą zmieniać, modyfikować w zależności od sytuacji, w której się znajdują. Nauczyciel posługuje się mapą podtematów (załącznik 1). Temat projektu wybierany jest celowo. W naszym projekcie posłużyliśmy się tematem pt. „Mój przyjaciel las” i podtematem „Co się dzieje na łące”.

Sam blok tematu nazwano „Wędrujemy w przyrodzie z uśmiechem na twarzy”.

Podstawowym problemem pedagogicznym, motywującym dzieci do pracy jest temat pt. „Pięć orzeszków dla wiewiórki” (załącznik 2). Nauczyciel według realnych możliwości stara się wprowadzić dzieci do danej problematyki, dotyczącej ochrony i opieki środowiska naturalnego, w którym one przebywają. Chodzi tutaj o wzbudzenie zainteresowania przyrodą, wyrobienie odpowiedniego podejścia do zwierząt i roślin. Szczególnie zwraca się tutaj uwagę na kompetencje zawodowe nauczyciela projektującego tematykę oraz na współpracę środowiska lokalnego. Czynności dla przedszkolaków wybiera nauczyciel placówki, który zapoznaje z obowiązkami człowieka wobec środowiska naturalnego, tj. utrzymanie w czystości, segregowanie śmieci, wykorzystywanie surowców wtórnych, dokarmianie zwierząt. Projekt uzupełniany jest grami, zabawami, piosenkami, ćwiczeniami rytmicznymi, tańcem, wierszami o przyrodzie oraz bogato dobranymi środkami poglądowymi. W jego ramach odwołujemy się również do wiedzy poznanej wcześniej, dotyczącej zagadnień ekologicznych i treści obejmujących ochronę przyrody, np.: Jakie zjawiska przyrodnicze obserwowały dzieci na wycieczce? Na czym polegała ta obserwacja? Jakie doświadczenia są efektem obserwacji? Jakie zasady ochrony środowiska naturalnego dzieci znają?

Nauczyciel:

- rozpoznaje sytuację, sprawdza stopień zainteresowania dzieci przyrodą,
- obserwuje ich zachowania wobec przyrody,
- stosuje metodę krótkotrwałego, celowego spostrzegania,
- dobiera naturalne okazy do zabawy,
- wzbudza emocje i przeżycia,
- przeprowadza rozmowy z dziećmi,
- wyciąga stwierdzenia i wnioski.

Istotną rolę w trakcie realizacji projektu odgrywa samodzielne wypowiadanie się dzieci na temat wrażeń z wycieczek oraz prezentowanie własnych poglądów w grupie a także indywidualnie. Można przeprowadzić je również w kręgu, gdzie mamy możliwość odniesienia się do wielu zróżnicowanych poglądów dzieci na temat zjawisk przyrody.

Przykład takiej rozmowy przedstawiłam poniżej:

Nauczycielka (N): „Patrzcie dzieci, co to jest?” (Pokazuje na siano.)

Marek: „Suszy się siano.”

N: „Po co ludzie suszą siano?”

Filip: „Dla zwierząt, aby miały co jeść.”

N: „Dla jakich zwierząt?”

Tomek: „Krow, owieczek...”

Filip: „...prosiat, królików...”

N: „Świetnie, widzę, że znacie wiele zwierząt. A wiecie dlaczego powinniśmy je cenić?”

Więcej dzieci: „Są dla nas użyteczne...”

Simonka: „Krowa daje nam mleko.”

Filip: „Owieczka daje wełnę i ser.”

N: „Bardzo dobrze, a wiecie co daje nam koza?”

Marek: „Kozłatka...”

N: „Tak, małe kozłatka a dla nas ludzi ma zdrowe...”

Marek: „...mleko.” (*Krzyknie*)

N: „Więc widzicie, ile dobrego i zdrowego jedzenia dają nam zwierzęta. Dlatego powinniśmy się nimi opiekować i nigdy nie możemy ich skrzywdzić.” (*Dzieci spontanicznie wołają w stronę krowy, która pasie się na łące „dziękujemy”; to piękny przejaw spontaniczności dziecięcej*)

N: „Mam jeszcze jedno pytanie, dzieci – dlaczego ludzie suszą siano w lecie a nie w zimie?” (*Dzieci rozmyślają.*)

Filip: „Ponieważ w zimie by go pod śniegiem nie znaleźli.”

N: „Czy ususzyliby go pod śniegiem?”

Marek: „Nie, musi świecić słońko. Jeśli pada deszcz, siano trzeba przykryć, aby nie zmokło.”

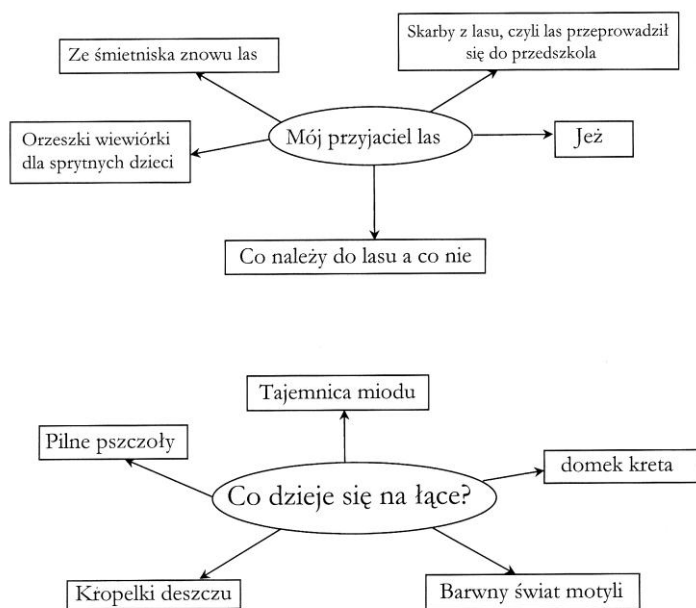
N: „Tak, potrzebne jest słońko, aby dobrze się ususzyło, schowano go na zimę, by potem można go dać zwierzętom, o których mówiliśmy...”

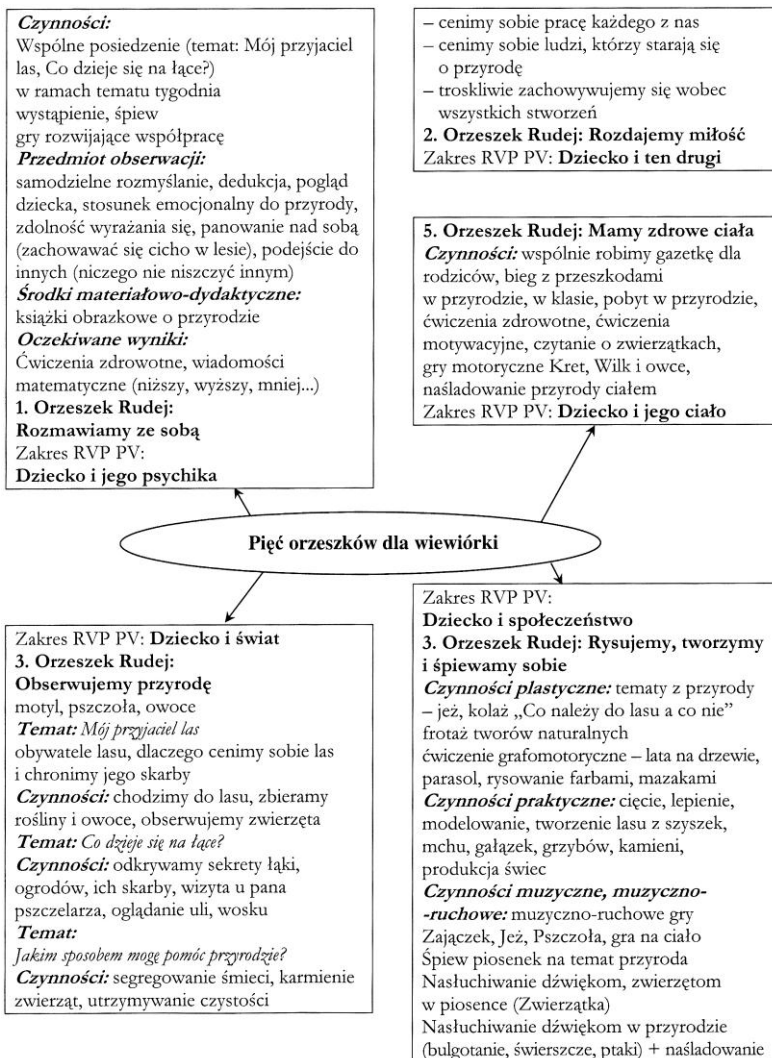
Tematy rozmów bywają jednak bardzo zróżnicowane – przeżycia z weekendu, pogoda danego dnia. Poszczególne aktualne tematy dotyczące projektu to np. zwierzątka w lesie; co należy do lasu a co nie; domek kreta itp.

Na koniec istotna jest samoocena dzieci, dzięki której stają się one aktywnymi współuczestnikami procesu oceniania własnej pracy, a nie ograniczają się tylko do biernego udziału.

Załącznik 1

Mapa podtematów:

Radmila Burkovičová

Bibliografia:MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Bílá kniha. Praha: ÚIV, Tauris, 2001.Ustawa nr 561/2004 Dz.U. z dnia 24 września 2004 r. o kształceniu przedszkolnym, podstawowym, średnim, wyższym specjalistycznym i innym. <http://seznam.cz>VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2004.